

Stavovi učenika viših razreda o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta likovna kultura

---

Ilić, Gabriela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:913231>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

GABRIELA ILIĆ

**STAVOVI UČENIKA VIŠIH RAZREDA O
DRUŠTVENOM, KULTURNOM I POVIJESNOM
KONTEKSTU U OKVIRU PREDMETA LIKOVNA
KULTURA**

DIPLOMSKI RAD

MENTORICA:

izv. prof. dr. sc. Jasminka Najcer Sabljak

SUMENTOR:

izv. prof. dr. sc. Amir Begić

Osijek, 2024.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI DIO	2
2.1. VIZUALNO-LIKOVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE	2
2.1.1. Povijesni razvitak vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja.....	3
2.2. PREDMET LIKOVNA KULTURA	4
2.2.1. Odgojno-obrazovni ciljevi predmeta Likovna kultura.....	4
2.2.2. Domene predmetnog kurikulumu	5
2.2.2.1. Umjetnost u kontekstu.....	6
2.2.3. Likovno djelo u nastavi.....	8
2.2.4. Muzej kao nastava Likovne kulture.....	10
2.2.5. Stavovi učenika o nastavi Likovne kulture	12
3. EMPIRIJSKI DIO	15
3.1. OPIS TIJEKA ISTRAŽIVANJA I OPIS UZORKA	15
3.2. CILJ ISTRAŽIVANJA, ISTRAŽIVAČKO PITANJE I HIPOTEZE.....	16
3.3. INSTRUMENTI I STATISTIČKI POSTUPCI.....	16
3.4. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA	17
4. ZAKLJUČAK	25
5. LITERATURA	26
6. PRILOZI	28

Stavovi učenika viših razreda o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura

Sažetak

Podučavanjem putem likovne umjetnosti i o likovnoj umjetnosti pridonosi se sveobuhvatnom razvitku učenika, potičući njihov psihomotorni, afektivni i kognitivni razvoj. Osim što likovno djelo u nastavi Likovne kulture služi kao poticaj učenicima za rješavanje likovnog problema i zadatka, ono pridonosi i razvoju cjelokupnog dječjeg iskustva u spoznaji svijeta, odnosno, pridonosi intelektualnom, moralnom i estetskom razvoju učenika. Ovaj rad istražuje stavove učenika viših razreda o nastavnom predmetu Likovna kultura općenito te u društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu. Rad se osvrće na povijesni razvitak vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja u svijetu i Hrvatskoj te definira predmet Likovne kulture prema Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije. Kako bi se predmet proučio u društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu, fokus je stavljen na ciljeve i ishode u okviru domene „Umjetnost u kontekstu“, što uključuje i proučavanje utjecaja korištenja likovnih djela u nastavi i neposredan kontakt učenika s likovnim djelima u muzejima i galerijama. U okviru rada provedeno je i empirijsko istraživanje putem anketiranja učenika jedne osječke osnovne škole. Rezultati ankete pokazali su kako učenici vole crtati i vole nastavu Likovne kulture, da se na nastavi osjećaju ugodno i opušteno te da su zadovoljni svojim radovima. Učenici su potvrdili im se umjetnička djela više sviđaju kada im učiteljica priča o njima i objasni ih, da ih zanima kako je djelo nastalo te da sa školom žele posjećivati galerije i muzeje. Statistički značajne razlike u stavovima učenika utvrđene su kod nekoliko varijabli s obzirom na razred koji pohađaju. Naime, mlađi učenici iskazuju nešto pozitivnije stavove u odnosu na starije učenike. Zaključuje se da učenici imaju pozitivan stav prema nastavi Likovne kulture, da se vole likovno izražavati i pozitivno reaguju na umjetnička djela stavljena u društveni, kulturni i povijesni kontekst jer na taj način lakše razumiju umjetničko djelo.

Ključne riječi: društveni, povijesni i kulturni kontekst, nastava Likovne kulture, stavovi učenika

Attitudes of students of higher grades toward the social, cultural, and historical context within the Visual culture subject

Abstract

Teaching through fine art and about fine art contributes to the comprehensive development of students, encouraging their psychomotor, affective, and cognitive development. A work of art in Visual culture not only motivates students to solve art problems or tasks, but it also enhances their overall understanding of the world, thereby contributing to their intellectual, moral, and aesthetic development. This work investigates the attitudes of higher grades toward the subject of Visual culture in general and in the social, cultural, and historical context. The work examines the historical evolution of visual art education globally and in Croatia, defining the subject of Visual culture in accordance with the curriculum for teaching Visual culture in elementary schools and Fine art in high schools. In order to study the subject in a social, cultural, and historical context, the focus is placed on goals and outcomes within the domain of Art in Context, which includes the study of the impact of the use of works of art in the classroom and the direct contact of students with works of art in museums and galleries. As part of the work, empirical research was also conducted through a survey of students at an elementary school in Osijek. The results showed that the students like to draw and they like Visual culture classes, that they feel comfortable and relaxed during classes, and that they are satisfied with their works. The students confirmed that they like works of art better when the teacher talks about them and explains them, that they are interested in how the work was created, and that they want to visit galleries and museums with the school. Statistically significant differences in students' attitudes were found for several variables with regard to the grade. Specifically, younger students express slightly more positive attitudes compared to older students. We can conclude that students have a positive attitude toward Visual culture classes and that they like to express themselves artistically and react positively to works of art placed in a social, cultural, and historical context, because in this way they understand the work of art more easily.

Key words: social, historical, and cultural context, art education, students' attitudes

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Kojom ja Gabriela Ilić potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom *Stavovi učenika viših razreda o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura* te mentorstvom izv. prof. dr. sc. Jasminke Nacjer Sabljak i sumentorstvom izv. prof. dr. sc. Amira Begića rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, 21. srpnja. 2024.

1. UVOD

U ovom radu istražena su mišljenja učenika viših razreda osnovne škole o nastavnom predmetu Likovna kultura u okviru društvenog, kulturnog i povijesnog konteksta. Ova tema odabrana je s ciljem razumijevanja stavova učenika o predmetu Likovna kultura općenito te čimbenika koji utječu na njihove stavove. Također, cilj je bio otkriti mišljenja učenika o učenju o povijesti umjetnosti i likovnim djelima, kako putem nastave, tako i putem izvannastavnih aktivnosti poput posjeta muzejima i galerijama ili sudjelovanja na likovnim radionicama.

U teorijskom dijelu rada predstavljen je povijesni razvitak vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja u svijetu i Hrvatskoj te je definiran predmet Likovna kultura i odgojno-obrazovni ciljevi i domene u okviru Kurikuluma nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije. U fokusu je domena *Umjetnost u kontekstu*. Nadalje, proučava se utjecaj korištenja likovnih djela u nastavi kao i neposredan kontakt učenika s likovnim djelima odlaskom u muzeje ili galerije. Naposljetku, u radu su navedena i istraživanja drugih autora o toj problematici.

U empirijskom dijelu opisan je tijek istraživanja i uzorak, definiran je cilj istraživanja kao i istraživačko pitanje i hipoteze od kojih istraživanje polazi. Nakon definiranja instrumenata i statističkih postupaka, analizirani su i prikazani dobiveni rezultati.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. VIZUALNO-LIKOVNI ODGOJ I OBRAZOVANJE

U likovnom odgoju i obrazovanju postavljaju se brojni odgojni ciljevi, a obuhvaćaju poticanje psihomotoričkog razvitka, motivacije, mašte, intelektualnog razvoja do estetične osjetljivosti i njezinog emocionalnog korelata (Grgurić i Jakubin, 1996). Povijest koncepta vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja odražava slične razvojne puteve kao i općenita povijest obrazovanja, počevši od prvotnog usmjerenja na specifične stručne ciljeve, preko naglaska na humanističkom pristupu odgoju, pa sve do demokratske ideje pristupačnosti obrazovnih prilika za sve. Osim toga, povijest obuhvaća pomak od elitističkog monopoliziranja znanja od strane društvenih elita prema demokratskom zahtjevu za jednakim pristupom obrazovanju za sve slojeve društva. Nadalje, od početne fokusiranosti na stjecanje specifičnih vještina i znanja potrebnih za određene profesije, prijelaz se dogodio prema širem obuhvatu likovnih spoznaja važnih za integraciju specifičnih iskustava te razvijanje stavova prema njima (Grgurić i Jakubin, 1996).

U odgojno-obrazovnom procesu, likovne umjetnosti pružaju mogućnost za razvoj osobnog izražavanja, što potiče kreativnost u nastavi te pozitivno utječu na razvoj mišljenja učenja i motivacije (Kušević, Brajčić i Mišurac Zorica, 2009). Grgurić i Jakubin (1996) određuju dva čimbenika vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja. Prvi je razvijanje aktivnog, stvaralačkog odnosa prema okolini u produkciji i doživljaju umjetničkog, dok drugi čimbenik navodi kako su vizualno-likovni odgoj i obrazovanje u početnom školovanju planirani kao osnova budućeg razvitka čiji se ciljevi ispunjavaju kasnije. U uobičajenom promatranju i reproduciranju stvarnosti u likovnom mediju, samo je nadahnuti učitelj mogao učeniku osvijestiti likovno viđenje te stvarnosti ili je nadahnuti učenik nekim vlastitim procesom uočio likovne vrijednosti koje nisu očite prosječnom učeniku. Grgurić i Jakubin (1996) naglašavaju kako su tim putem naraštaji odlazili u život bez razvijenih sposobnosti za predočavanje, likovno gledanje, komunikaciju s djelima likovne umjetnosti, estetsko vrednovanje stvari oko sebe te bez zanimanja da primjete likovne vrijednosti i da likovno stvaraju.

2.1.1. Povijesni razvitak vizualno-likovnog odgoja i obrazovanja

Likovno obrazovanje svoj početak ima već u starom Egiptu i antičkoj Grčkoj u zatvorenom svećeničkom krugu, dok se organizirana nastava likovnog obrazovanja prvi put pojavila u vrijeme cara Augusta u Rimu kada se oblikovalo učiteljsko osoblje za odgoj i izobrazbu arhitekata, a poseban status imali su učitelji slikarstva. Tijekom srednjeg vijeka, likovni odgoj i obrazovanje podređeni su kršćanskom idealu, a u renesansi se okreću ovozemaljskom životu. U 16. stoljeću pojavljuju se akademije, odnosno prve škole za organiziranu likovnu poduku, no vizualno-likovno obrazovanje dobiva opće priznanje tek u 19. stoljeću kada se uvodi u škole kao nastavni predmet pod nazivom Risanje (Grgurić i Jakubin, 1996).

Predmet Risanje temeljio se na proizvodno-tehničkom obrazovanju, odnosno, učenike se podučavalo vještom i točnom precrtavanju u svrhu manufakturne proizvodnje. Krajem 19. stoljeća javlja se potreba za proizvodima koji su oblikovani prema likovno-estetskim kriterijima i u skladu s tim osnivaju se škole za umjetnost i obrt. U to se vrijeme također javlja *Pokret za umjetnički odgoj* u kojem su pedagozi tražili da likovni rad djece koju podučavaju bude prema uzoru na umjetničke škole. Početkom 20. stoljeća pridaje se velika važnost psihomotornom razvitku i likovnom izrazu djeteta i stoga se to doba naziva *stoljećem djeteta*. Zahvaljujući utjecaju dječje psihologije, novih teorija u pedagogiji i umjetničkih pravaca, nastava likovnog obrazovanja raskida s klasičnom umjetničkom tradicijom te ulazi u takozvanu psihologijsku fazu. Tu fazu predstavljaju slobodno izražavanje, aktivnost djeteta i samostalno stjecanje znanja. Pedagogijsku fazu karakterizira *Bauhaus* koji u svojoj nastavi potiče pobuđivanje tjelesne i duhovne snage djeteta, bogatu maštu i razmišljanje te razvijanje motivacije, što uvelike utječe na osuvremenjivanje nastave likovnog obrazovanja sredinom 20. stoljeća. Razvojem likovne pedagogije uočen je značajan utjecaj *likovnog jezika* kao sredstva komunikacije, naglašavajući njegove socijalne mogućnosti. Stoga od sredine 20. stoljeća pa sve do danas traje sociologijska faza. Osnovna načela te faze definirana su u UNESCO-ovoj *Deklaraciji* donesenoj u Ženevi 1995. godine u kojoj su utvrđeni stavovi i preporuke za nastavu likovne umjetnosti (Grgurić i Jakubin, 1996).

Organizirana nastava risanja u Hrvatskoj se pojavljuje u 18. stoljeću u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Varaždinu, no kao općeobrazovni predmet u škole uveden je u prvoj polovici 19. stoljeća (Grgurić i Jakubin, 1996). U *Deklaraciji o likovnom odgoju i obrazovanju* 1958. određeni su novi zadaci u svrhu razvijanja predmeta te se predmet Likovni odgoj uvodi kao integralni dio odgoja i obrazovanja u svim osnovnim školama u Hrvatskoj. Likovni odgoj danas se u Hrvatskoj ostvaruje u predmetu Likovna kultura u osnovnoj školi te u predmetu Likovna umjetnost u srednjoj školi.

2.2. PREDMET LIKOVNA KULTURA

Predmet Likovna kultura obuhvaća nastavu likovnog odgoja i obrazovanja od 1. do 8. razreda osnovne općeobrazovne škole. Viši razredi osnovne škole obuhvaćaju učenike od 5. do 8. razreda osnovne škole. Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019), Likovna kultura se organizira kao niz manjih i većih cjelina koje su vezane za zadane i izborne teme te svaki razred ima četiri obvezne teme i dvije izborne teme. Učitelj samostalno određuje sadržaje kojima će obraditi određenu temu i ostvariti odgojno-obrazovne ishode. U Kurikulumu (MZO, 2019) je istaknuto da se planiranje nastavnog sadržaja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda provodi u skladu s individualnim potrebama učenika i škole. Također, preporučuje se povezivanje nastave Likovne kulture s drugim predmetima, međupredmetnim temama i iskustvima iz svakodnevnog života, kao i planiranje tema u okviru projekata ili nekoliko povezanih nastavnih sati. Shodno tome, možemo zaključiti da Kurikulum (MZO, 2019) nudi učiteljima slobodu u organizaciji nastave i povezivanju predmeta u svrhu kvalitetnijeg svladavanja nastavnih sadržaja i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva predmeta.

2.2.1. Odgojno-obrazovni ciljevi predmeta Likovna kultura

Grgurić i Jakubin (1996) ističu da je osnovni zadatak likovne nastave poticanje i razvijanje stvaralačkih sposobnosti te izgrađivanje harmoničnog odnosa i komunikativnosti mladih u odnosu na likovne umjetnosti, kao i sposobnost senzornog doživljavanja svijeta. Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost*

za gimnazije (MZO, 2019), svrha nastave Likovne kulture i Likovne umjetnosti jest oblikovanje osobnog i društvenog identiteta učenika, oplemenjivanje i obogaćivanje slike o sebi i svijetu u kojemu učenici žive, razvijanje sposobnosti kreativnog mišljenja i izražavanja, usvajanje likovne i vizualne pismenosti (usvajanje umjetničkih strategija i koncepata, razumijevanje vizualne okoline i njeno kritičko prosuđivanje, vrednovanje i aktivno oblikovanje) te praktična primjena alata, tehnika i medija. Prema odgojno-obrazovnim ciljevima Likovne kulture i Likovne umjetnosti Kurikuluma (MZO, 2019: 6), učenik će:

- „1. usvojiti i razumjeti likovni jezik i razviti likovnu pismenost odgajanjem vizualnoga opažaja te njihovom primjenom kroz stvaralački (kreativni) i analitički proces
- 2. izražavati stvaralačko (kreativno) mišljenje produkcijom ideja i rješavanjem problema; razvijati psihomotoričke i kognitivne vještine upoznavanjem i upotrebom različitih materijala, postupaka i medija
- 3. razvijati kritičko mišljenje, stavove i vrijednosti uspostavljanjem aktivnoga i propitujućeg odnosa prema okolini i likovnomu stvaralaštvu
- 4. razumjeti kontekst likovnoga djela i ulogu likovnoga stvaralaštva u društvu istraživanjem umjetničkoga izraza i uspostavljanjem odnosa s društvenim, povijesnim, kulturnim i tehnološkim čimbenicima
- 5. sudjelovati u umjetničkim događanjima i aktivnostima kulturno-znanstvenih ustanova; razvijati odgovoran odnos prema suvremenoj kulturnoj okolini i umjetničkoj baštini.“

U istom dokumentu navedene su i domene predmeta Likovna kultura o čemu će biti riječi u sljedećem potpoglavlju ovoga rada.

2.2.2. Domene predmetnog kurikuluma

Podučavanjem putem likovne umjetnosti i o likovnoj umjetnosti pridonosi se sveobuhvatnom razvoju učenika, potičući njihov psihomotorički, afektivni i kognitivni razvoj. Integracijom ovih temeljnih odgojno-obrazovnih kategorija u *Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije* (MZO, 2019) svrha nastave Likovne kulture i Likovne umjetnosti očituje se u podjeli na tri ključna koncepta, odnosno domene. Domena *Stvaralaštvo i produktivnost* obuhvaća razvijanje senzornih, izražajnih,

praktičnih, intelektualnih i psihofizičkih sposobnosti i stjecanje vještina putem stvaralačkog procesa i likovnih problema. Domena *Doživljaj i kritički stav* uključuje razvijanje analitičkog i kritičkog mišljenja naglašavajući ga kao nužan preduvjet za odgajanje budućeg kompetentnog promatrača koji je sposoban izraziti argumentirane stavove o likovnom i vizualnom. Putem područja *Umjetnost u kontekstu* učenici razumiju likovnu umjetnost kao integralni dio ljudske kulture tijekom povijesti, interpretirajući značenja likovnih djela u odgovarajućem kontekstu. Integracija i podjela ovih domena čine gradivnu strukturu predmeta Likovna kultura i Likovna umjetnost. U Kurikulumu (MZO, 2019) je napomenuto da, iako se podjela na ova tri područja koristi radi naglašavanja ključnih aspekata predmeta, u praktičnom obrazovnom procesu ova područja se međusobno nadopunjuju i prožimaju prema potrebama sadržaja i ishoda. S obzirom na temu ovoga rada, u sljedećem će se potpoglavlju naglasak staviti na domenu *Umjetnost u kontekstu*.

2.2.2.1. Umjetnost u kontekstu

Nastavno na domenu *Umjetnost u kontekstu*, razumijevanje likovnih djela, pojava, pravaca, stilova i suvremenog okružja u učenju i podučavanju zasniva se na poznavanju društvenog, kulturnog i povijesnog konteksta njihovog nastanka. U Kurikulumu (MZO, 2019) naglašeno je da ovaj pristup ističe važnost likovne umjetnosti u društvu, njenu ulogu kao društvenog komentatora, kao i doprinos umjetnika u osvješćivanju ključnih društvenih pitanja. Također, organiziranjem raznovrsnih stvaralačkih odgojno-obrazovnih aktivnosti, potiče se suradnja s umjetničkim i kulturno-znanstvenim zajednicama i institucijama, gradeći mostove između školskog okružja i šireg kulturnog konteksta. Kulturni kontekst mora se uzeti u obzir ako želimo razumjeti, doživjeti i vrednovati umjetničko djelo na primjeren način (Deines, 2011). Staviti umjetnost u kontekst znači promatrati umjetnost iz nekoliko mogućih kutova kao što su njezina povijest i kulturna pripadnost kako bi se postiglo jasnije razumijevanje čimbenika koji djelo čine onim što jest (Adewumi i Kunde, 2020).

U osnovnoj školi likovna kultura predstavlja sustavno i plansko uključivanje djece i mladih u svijet kulture (Kuščević, 2016), što podrazumijeva učenje umjetničkih djela iz konteksta. Odgojno-obrazovni ishodi domene *Umjetnost u kontekstu* u Kurikulumu (MZO, 2019) od petog do osmog razreda osnovne škole ističu da će učenik moći objasniti i likovno ili

vizualno interpretirati povezanost oblikovanja vizualne okoline s aktivnostima i namjenama koje se u njoj odvijaju.

Prihvatanje i interpretiranje umjetnosti danas se suočava s posebnim izazovima. To ne nalazimo samo u činjenici da sve više umjetničkih djela kruži i predstavlja se u različitim kontekstima, već se prije svega predstavljaju u suvremenoj dinamici i između kulturnih konteksta. Kulturni konteksti nisu uokvireni i jasno odvojeni, već su uključeni u stalan i rastući proces međusobne razmjene i međusobnog utjecaja – razvoj zbog kojeg je sve teže odrediti koje norme, shvaćanja i prakse pripadaju inventaru određenog kulturnog konteksta u određenom vremenu (Deines, 2011). Freedman (2003) navodi da se učenje vizualne kulture iz prošlosti gleda na dva načina. Prvi način je gledanje kroz vlastitu prošlost, odnosno kroz svoj interes za učenje i zanimanje, dok je drugi način gledanje kroz oči povjesničara i drugih profesionalaca.

Prenošenje vizualne kulture s jedne generacije na drugu nije moguće putem nasljeđa jer je kultura pojam koji novi članovi društva uče od prijašnjih. Također, kultura je jedinstvena za svaku zajednicu te nije statična već je podložna konstantnim promjenama tijekom vremena. Budući da su umjetnici također članovi društva, njihov rad se ne može smatrati neovisnim o njihovoj kulturi. Prije nego što se pokuša razumjeti umjetničko djelo, potrebno je imati znanje o razdoblju u kojem je nastalo jer će nedostatak informacija otežati osobi shvaćanje detalja i stila umjetničkog djela. Umjetnik pokušava pronaći kreativne i originalne načine za prenošenje kulturnih znakova i normi i stoga su umjetničko djelo i kulturno okruženje iz kojeg je proizašlo, neodvojivi. Budući da je umjetnost određena kulturom, ona ima ključnu ulogu u čuvanju i prenošenju kulturne baštine (Čelik, 2019). Osim čuvanja i prenošenja baštine, važan dio učenja umjetnosti u kontekstu je poštivanje tuđe kulture. Kao primjer tome, Garber (1995) navodi radove Frida Kahlo koju se predstavlja kao nadrealističku umjetnicu ili ženu umjetnicu, no izostankom spominjanja njenog meksičkog porijekla, zanemaruje se kulturna pozadina njezinog rada. Garber (1995), primjerice, predlaže pristup *graničnog učenja* u proučavanju kultura koje nisu naše vlastite. Gomez-Pefia (1986 prema Garber, 1995) razvio je koncept *granične svijesti* koja označava istovremeno razumijevanje dviju kultura. Izazov je prihvatiti, razviti i promovirati tu bikulturalnost. Garber (1995) smatra da u ovakvom učenju treba učiti o drugoj kulturi putem umjetnosti, povijesti, književnosti, spiritualnosti i svakodnevnog života te na taj način razviti nove načine razmišljanja i cijenjenja kulture koja nije naša. Slično smatra i Freedman (2003) koji napominje kako ne postoji jedan kontekst, već konteksti te da se mogu razlikovati barem dvije kategorije konteksta: konteksti *produkcije* (umjetnici i okruženje) i

konteksti *gledanja* (gledatelji i okruženje). Konteksti produkcije su situacije u kojima je vizualna umjetnost nastala, a proučavajući određenu sliku ili objekt ti konteksti će nam reći koja estetska teorija je utjecala na umjetnika, kao i njegovu osobnu povijest i socijalno okruženje. Konteksti gledanja su okruženja u kojima je vizualna kultura viđena i korištena, poput učionica, kazališta, muzeja, galerija televizije i časopisa. Ovi konteksti također uključuju estetsku teoriju, teorije o djetinjstvu, kao i druge teorije koje utječu na naše gledanje (Freedman, 2003).

Podučavanje vizualne kulture i povijesti umjetnosti linearnom metodom podučavanja izazvala je nezainteresiranost učenika, a kao metodički odgovor na to pojavila se metoda obrnute kronologije. Učenici se nisu mogli poistovjetiti s temama iz prošlosti i stoga obrnuta kronologija kreće od određenog suvremenog problema koji se istražuje unatrag kroz povijest (Skender, 2020). Integriranje suvremenih događaja u nastavu može potaknuti sudjelovanje učenika zbog prethodnog znanja ili interesa. Kronološki pristup nastavi može koristiti informacije koje ne uspijevaju angažirati učenike ako nisu povezane s njihovim iskustvima, interesima ili predznanjem. U tom slučaju, umjesto da povijesni materijali generiraju istraživanje i čuđenje, postoji mogućnost da učenici razviju odbojnost i izbjegavanje predmeta (Barton, 2005 prema Misco i Patterson, 2009). Sukladno tome, domena *Umjetnost u kontekstu* predmeta Likovna kultura učenicima nastoji približiti umjetnost te uključiti učenike u svijet umjetnosti, a to se ostvaruje upoznavanjem učenika s likovnim djelima u nastavi Likovne kulture.

2.2.3. Likovno djelo u nastavi

Kuščević (2016) naglašava kako podučavanje o likovnim sadržajima predstavlja kompleksno učenje, ali i konkretno iskustvo doživljaja, shvaćanja i prihvaćanja svijeta zasnovanog na cjelokupnoj povijesti čovječanstva. Likovno djelo ima u sebi uzročno-posljedičnu povezanost s vremenom, prostorom i kulturom u kojoj se nalazi, no istovremeno nadilazi prostor i vrijeme u kojem je nastalo. Likovni oblici se mogu ostvariti u sebi samima, u svojim samostalnim konfiguracijama u oživljenom svijetu simbola, za razliku od drugih produkata ljudske djelatnosti. Upravo zbog takve univerzalne komunikacije vizualnim simbolima, likovna umjetnost je u mnogim civilizacijama imala veću zadaću od same estetske

vrijednosti, a to je pomaganje pri spoznavanju i otkrivanju istine o čovjeku putem vizualne slike (Kuščević, 2016).

Osim što komunikacija djeteta s likovnim djelom na satu Likovne kulture služi kao poticaj učenicima za rješavanje likovnog problema i zadatka u nastavi, ona pridonosi i razvoju cjelokupnog dječjeg iskustva u spoznaji svijeta, odnosno, pridonosi intelektualnom, moralnom i estetskom razvoju učenika. Kuščević (2016) smatra likovno djelo predmetom komunikacije te ističe kako umjetnička djela treba shvatiti kao autonomne osobe koje čekaju osobu za razgovor u svom interpretu. Kuščević (2016), nadalje, napominje da su umjetnička produkcija i recepcija međusobno uvjetovani, odnosno, ovise o komunikaciji i evokaciji, emocionalnim faktorima, socijalnoj funkciji i kulturnom kontekstu. Prema tome, Kuščević (2016) zaključuje da je odnos prema kulturi uvjetovan, a taj odnos prema kulturi, točnije likovnoj umjetnosti, formira se učenjem. Kako bi učenici shvatili značenja likovnih umjetničkih djela, potrebno je postupno poticati razvoj umjetničkog razumijevanja na svim razinama školovanja usporedno s njihovim kognitivnim i emocionalnim sposobnostima. Učenike treba uvoditi u slojevitost umjetničkih djela kako bi razvijali vlastitu vizualno-likovnu i kulturno-estetsku osjetljivost i shvatili raznolikost umjetničkih stilova, usvojili likovni jezik te shvatili često suprotstavljena umjetnička razdoblja.

Prihvatanjem likovnog djela razvija se komunikacija sa samim djelom, a temelji se na kulturi opažanja, promatranja i interpretiranja sadržaja (Brajčić i Šućur, 2019). U komunikaciji s likovnim djelom dijete, kao likovno neobrazovani promatrač, ne poznaje likovni jezik i ne shvaća poruku ni likovnu vrijednost djela, no to likovno djelo ipak u djetetu budi estetski doživljaj (Kuščević, 2016) i dijete je sposobno spontano izvesti operacije koje izvode i profesionalni likovni kritičari – *opisivanje, analiziranje, interpretiranje i prosuđivanje*, no nasumičnim redoslijedom (Feldman, 1970 prema Kuščević, 2016). Osim podučavanja o umjetničkim djelima, potrebno je podučavati učenike i o vizualnoj kulturi. Vizualna kultura bavi se proučavanjem pojave i prirode slike u okolini te načinima njihove recepcije, čak i one koje sežu mnogo dalje od umjetničke reprodukcije slika (Skender, 2020). Kako bi se suvremena umjetnost mogla u potpunosti razumjeti, važno je da se učenik suočava s različitom primjenom slika u svojoj okolini i dovodi ih u situacije gdje može uvidjeti razlike između komercijalnih slika i umjetničkih djela i na taj način ojačati svijest o razlikama između ta dva mehanizma komunikacije (Mitchell, 2006 prema Skender, 2020). Freedman (2003) napominje da većina učenika ne želi biti umjetničkim profesionalcima i da stoga nije potrebno učenje činjenica o

umjetnosti, već je važno da učenici shvate zašto umjetnost postoji i razumiju utjecaj umjetnosti na život pojedinca i društva.

Susret učenika s likovnim djelom najbolje se ostvaruje neposrednim kontaktom, odnosno posjetom muzeju i galerijama. U slučaju da posjeti izložbama nisu mogući, svakako je važno da učenici promatraju umjetnička djela pomoću reprodukcija u učionici i aktivno sudjeluju u komunikaciji s ponuđenim djelima (Kušević, 2016).

2.2.4. Muzej kao nastava Likovne kulture

Galerije i muzeji nisu samo mjesta gdje se čuvaju i skladište umjetnička djela, već su najbolja mjesta za ostvarivanje učenja i podučavanja na originalnim umjetninama (Brajčić i Šućur, 2019). Autorice napominju kako neki autori naglašavaju važnost direktnog kontakta djeteta s likovnim djelom jer se time ostvaruje kontekstualno učenje koje omogućava upoznavanje objekta, ali i uvažavaju kulturna, kontekstualna i osobna obilježja. Muzeji umjetnosti su posebno važni za umjetničko obrazovanje jer je doživljavanje umjetnosti, dodirivanje i promatranje originala, najosnovniji izvor umjetničke inspiracije. Iako učenici mogu doživjeti umjetnička djela putem reprodukcije, ništa ne može zamijeniti direktno promatranje umjetničkih djela (Goodman, 1985 prema Al-Radaideh, 2012).

Muzeji često provode različite strategije podučavanja, poput aktivnog učenja putem radionica. Edukativni programi u muzejskom okruženju potiču učenike i studente na intenzivnu komunikaciju s likovnim djelima. Muzej je također odlično mjesto za podučavanje četiriju principa: *povijest umjetnosti*, *kritiku umjetnosti*, *estetiku* i *izradu umjetnosti* (Al-Radaideh, 2012). Škarić (2017) napominje da je muzej, od trenutka kada je preuzeo odgovornost izlaganja povijesnih predmeta, preuzeo i odgojno-obrazovnu ulogu. Posjetom muzeju bitno je vidjeti, čuti i osjetiti značenje muzejskog predmeta u čemu glavnu ulogu ima muzejski pedagog koji interpretira baštinu i integrira posjetitelje u proces informalnog obrazovanja (Škarić, 2017).

U muzejskom pristupu edukaciji, tradicionalni oblik podučavanja nestaje i zamjenjuje se konstruktivističkom praksom kao primarnom teorijom usmjerenja učenja u muzeju (Premuž Đipalo, 2020). Konstruktivistički pristup definira učenje kao unutarnji proces stvaranja spoznaje, razumijevanja, dodjeljivanja značenja i pamćenja putem aktivne interakcije s

okolinom. Učenje se događa interakcijom s fizičkim i društvenim okruženjem, pri čemu pojedinac koristi svoje kognitivne i fizičke aktivnosti (Matijević i Topolovčan, 2017). Takav način učenja temelji se na iskustvu koje se stječe izvan formalnog učioničkog obrazovanja, primjerice u muzeju, obitelji ili prirodi (Premuž Đipalo, 2020). John Dewey je još početkom 20. stoljeća prezentirao krilaticu *learning by doing*¹, a muzejske je institucije predstavljao kao intelektualna mjesta razvoja iskustva koje se potom implementira u svakidašnje životno iskustvo (Premuž Đipalo, 2020).

U današnje vrijeme sve se više cijeni neformalan način obrazovanja, a upravo takav edukacijski oblik njeguju pedagoški odjeli u muzejima (Pintarić, 2022). Kao specifičan oblik rada u okviru redovne nastave, ali i u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima poput posjeta muzeju ili galeriji, nameće se radionički oblik rada (Pejić, Tuhtan-Maras i Arrigoni, 2007). Radionički oblik rada sadržava koncept aktivnog i suradničkog učenja u kojemu se znanja i vještine stječu igrom, zabavom i suradnjom (Milanović i Maksimović, 2021). Cilj ovakvog rada jest stvaranje sveobuhvatne slike i razvoj kreativnog mišljenja što potiče i motivira individualnu slobodu svake osobe u osmišljavanju samog procesa (Pejić i sur., 2007). Kako bi se ti ciljevi ostvarili potrebno je kombinirati odgovarajuće didaktičke strategije radioničkog rada, poput skupnih interakcijskih oblika koji podrazumijevaju kružnu komunikaciju, razvojne-tematske razgovore, diskusije, oluje ideja, debate, igranje uloga eksperimentalne aktivnosti, projekte i mnogo polaznih ideja za razmatranje (Pejić i sur., 2007).

Kao primjer radioničke prakse u Hrvatskoj može se navesti Muzej likovnih umjetnosti u Osijeku koji od 2006. godine razvija pedagošku djelatnost i didaktičke aktivnosti koje su povezane sa stalnim i privremenim postavom² i Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu koji provodi stručno vodstvo, kreativno-edukativne programe kao i tematske ture izvan muzejske zgrade tijekom cijele godine³.

---

¹ hrv. *učenje kroz rad* (op. a.)

² Muzej likovnih umjetnosti. Osijek. Preuzeto s: <https://www.mlu.hr/index.php/edukacija>

³ Muzej suvremene umjetnosti. Zagreb. Preuzeto s: <http://www.msu.hr/stranice/programi-za-grupe/92.html>

2.2.5. Stavovi učenika o nastavi Likovne kulture

Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009) utvrdili su u istraživanju mišljenja učenika o predmetu Likovna kultura da 56,7% učenika u Splitsko-dalmatinskoj županiji voli ili jako voli nastavu Likovne kulture. Autori također navode kako ne postoji značajna razlika u stavovima dječaka i djevojčica. Matijević, Drljača i Topolovčan (2016) istražili su kako učenici osnovne škole i gimnazije u Prijedoru u Bosni i Hercegovini procjenjuju nastavu Likovne kulture. Autori dolaze do zaključka da učenici, bez obzira na razred, vrstu škole i školski uspjeh, imaju pozitivne procjene nastave Likovne kulture. Što se tiče razlika u procjeni (davanja značenja) nastave Likovne kulture s obzirom na spol učenika, one nisu značajne. Deskriptivni rezultati pokazuju da obje podskupine učenika nastavu smatraju izrazito sretnom, ugodnom, dinamičnom, bistrom, ali i brzom i tekućom. Prema istraživanju Kuščević, Dobrote i Burazer (2010), većina učenika oba spola četvrtog razreda osnovne škole u Šibeniku i Splitu odgovorilo je da jako voli nastavni predmet Likovna kultura, no utvrđeno je da djevojčice više vole ovaj nastavni predmet nego dječaci.

Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009) u istraživanju stavova učenika osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije o predmetu Likovna kultura, otkrili su kako 45,5% učenika osmih razreda osnovne škole smatra kako je satnicu predmeta potrebno uvećati za jedan sat, dok je 54% učenika zadovoljno s trenutnom satnicom predmeta od jednog sata tjedno. Uzimajući u obzir ova mišljenja, Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009) smatraju kako bi se u Hrvatskoj trebali okrenuti europskim programima likovne kulture gdje satnica iznosi dva sata tjedno. S druge strane, postoji mogućnost proširivanja izbornih programa pomoću kojih bi motivirani učenici imali mogućnost dodatnih sadržaja likovne kulture, što povezuju sa školskim sustavom zemalja poput SAD-a, Kanade, Velike Britanije i Francuske. S druge strane, većina učenika četvrtog razreda osnovne škole smatra da je predmet Likovne kulture osrednje važnosti u odgoju i obrazovanju (Kuščević, Dobrota i Burazer, 2010). Prema tim rezultatima, autori zaključuju da nastavi Likovne kulture nije posvećena odgovarajuća pažnja, da odgojno-obrazovna vrijednost predmeta nije dovoljno vrednovana, da se satnica ovog predmeta smanjivala i da je značenje učenja i odgajanja na sadržajima likovnih umjetnosti u potpunosti zanemareno (Kuščević, Dobrota i Burazer, 2010).

Kada uzmemo u obzir mišljenja učenika o tome što su naučili u nastavnom predmetu Likovna kultura, u istraživanju Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009), najveći postotak

učenika (38%), izjavljuje kako su se naučili služiti likovnim tehnikama i materijalima, a veliki postotak njih (18,5%) ne zna što su naučili u Likovnoj kulturi. Najmanji dio učenika, njih 1,7%, usvojilo je sve sastavnice predmeta koje uključuju: poznavanje likovnog jezika, služenje likovnim tehnikama i materijalima, razlikovanje dobrog likovnog djela od lošeg i poznavanje djela poznatih likovnih umjetnika. Prema tome, možemo utvrditi kako vrlo mali postotak učenika smatra da je naučio sve potrebno u nastavi Likovne kulture. Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009) zaključuju kako su ovi podaci rezultat izostanka provjere znanja u nastavi Likovne kulture te smatraju da se znanja iz područja utvrđena kurikulumom, koja učenik treba svladati, trebaju vrednovati na odgovarajući način.

Ipak, prema rezultatima Kuščević, Dobrote i Burazer (2010) i Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorice (2009), utvrđeno je da učenici nižih razreda osnovne škole više vole nastavu Likovne kulture nego učenici viših razreda.

Što se tiče procjene (davanja značenja) nastave Likovne kulture s obzirom na razred koji učenici polaze, u osnovnoj školi i gimnaziji u Bosni i Hercegovini u školskoj godini 2014./2015. uočena je statistički značajna razlika prema istraživanju Matijevića, Drljače i Topolovčana (2016). Istraživanje je pokazalo da učenici osmog razreda osnovne škole i učenici drugog razreda gimnazije pozitivnije ocjenjuju nastavu Likovne kulture nego učenici devetog razreda (završni razred)⁴. Prema ovim rezultatima, Matijević, Drljača i Topolovčan (2016) zaključuju da su učenici devetog razreda u tom razdoblju obrazovanja više usmjereni na upis u srednju školu, što može preusmjeriti pažnju sa sadržaja koji se podučava.

Matijević, Drljača i Topolovčan (2016) u svom istraživanju nisu uočili statistički značajnu razliku u procjeni nastave Likovne kulture s obzirom na školski uspjeh, odnosno, učenici bez obzira na uspjeh, nastavu Likovne kulture procjenjuju jednako pozitivno. Ovi rezultati govore da se u nastavi Likovne kulture ne pridaje važnost samo brojčanoj ocjeni, već opisivanju rezultata i procesa učenja s obzirom na likovni problem te samovrednovanju učenika, što je uspješan način prikazivanja razine postignuća i sposobnosti u nastavi Likovne kulture (Matijević, Drljača i Topolovčan, 2016).

---

⁴ U Bosni i Hercegovini osnovnoškolsko obrazovanje traje devet godina (op. a.).

Nakon prikazanih rezultata raznih istraživanja, u empirijskom dijelu ovoga rada iznijet će se rezultati istraživanja koje se bavilo stavovima učenika viših razreda osnovne škole o nastavi Likovne kulture s naglaskom na društveni, povijesni i kulturni kontekst.

3. EMPIRIJSKI DIO

3.1. OPIS TIJEKA ISTRAŽIVANJA I OPIS UZORKA

Istraživanje je provedeno tijekom drugog polugodišta školske godine 2023./2024. te je obuhvatilo 35 učenika viših razreda jedne osječke osnovne škole. Podaci su prikupljeni postupkom mrežnoga anketiranja. Tražena je i dobivena pisana suglasnost roditelja. Uzorak sudionika istraživanja vidljiv je u Tablicama 1. i 2.

Tablica 1. *Opis uzorka s obzirom na spol*

Varijabla		Učenici	
		f	%
spol	muški	11	31,4
	ženski	24	68,6
	ukupno	35	100

Kao što se može vidjeti iz Tablice 1., u istraživanju je sudjelovalo ukupno 35 učenika od čega nešto manje od trećine dječaka.

Tablica 2. *Opis uzorka s obzirom na razred*

Varijabla		Učenici	
		f	%
razred	peti	12	34,3
	sedmi	6	17,1
	osmi	17	48,6
	ukupno	35	100

Od ukupno 35 učenika koji su sudjelovali u istraživanju, svaki treći pohađa peti razred, svaki šesti sedmi razred, a njih polovica osmi razred (Tablica 2.).

3.2. CILJ ISTRAŽIVANJA, ISTRAŽIVAČKO PITANJE I HIPOTEZE

Cilj istraživanja bio je doznati stavove učenika viših razreda o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura i nastavi Likovne kulture općenito, kao i utvrditi moguće statistički značajne razlike u stavovima učenika s obzirom na neke sociodemografske varijable. Istraživanje je polazilo od sljedećeg istraživačkog pitanja i hipoteza:

IP1: Kakvi su stavovi učenika viših razreda o nastavi Likovna kultura?

H1a: Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na spol.

H1b: Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razred koji pohađaju.

H1c: Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razinu roditeljskog obrazovanja.

3.3. INSTRUMENTI I STATISTIČKI POSTUPCI

Anonimni anketni upitnik koji su učenici ispunili sastojao se od pitanja i tvrdnji kojima su se htjeli doznati njihovi stavovi o predmetu Likovna kultura. Upitnik je sadržavao 54 čestice. Korišten je upitnik Pavlou i Kambouri (2007) pod nazivom ASAES - *Attitude Scale for Art Experienced in School* (hrv. *Skala stavova o umjetničkom iskustvu u školi*) koji je djelomično prilagođen ovom istraživanju.

Prva četiri instrumenta preuzeta su iz navedenog upitnika i njihova pouzdanost kreće se u rasponu vrijednosti Cronbach's Alpha od 0,76 do 0,85 što se smatra dobrom i vrlo dobrom pouzdanošću. Instrument koji je mjerio zadovoljstvo učenika predmetom Likovna kultura sastojao se od devet tvrdnji u formi Likertove skale (primjer: Na ljestvici od 1 do 5 označi u kojoj mjeri se slažeš s tvrdnjom da voliš nastavu Likovne kulture, pri čemu 1 znači da se ne slažeš s navedenom tvrdnjom, 2 da se donekle ne slažeš, 3 niti se slažeš niti se ne slažeš, 4 da se donekle slažeš, a 5 da se slažeš s tvrdnjom). Instrument koji je mjerio samopouzdanje učenika u nastavi Likovne kulture sastojao se od osam tvrdnji u formi Likertove skale (primjer: *Često mogu nacrtati ono što učitelj/ica želi*). Nadalje, instrument koji je mjerio stav učenika o korisnosti predmeta Likovna kultura imao je 10 čestica u formi Likertove skale (primjer:

Umjetnost mi neće biti od velike koristi kad odrastem). Instrument koji je mjerio stav učenika o podršci učitelja sastojao se od sedam tvrdnji (primjer: *Učitelj/ica mi pomaže kada imam poteškoća*). Konačno, instrument koji je osmišljen za potrebe ovog istraživanja i koji je mjerio stav učenika o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura, sastojao se od 15 tvrdnji u formi Likertove skale (primjer: *Na ljestvici od 1 do 5 označi u kojoj mjeri se slažeš s tvrdnjom da na nastavi Likovne kulture ponekad učite i o umjetnicima iz tvog grada, pri čemu 1 znači da se ne slažeš s navedenom tvrdnjom, 2 da se donekle ne slažeš, 3 niti se slažeš niti se ne slažeš, 4 da se donekle slažeš, a 5 da se slažeš s tvrdnjom*). Nakon testiranja pouzdanosti instrumenta, izuzete su tri čestice tako da je instrument konačno sadržavao 12 tvrdnji. Pouzdanost instrumenta potvrđena je vrijednošću Cronbach's Alpha = 0,842 što se drži vrlo dobrom pouzdanošću.

S obzirom na narušenu normalnost distribucije podataka, za provjeru hipoteza korišteni su neparametrijski Mann-Whitneyev test i Kruskal-Wallisov test s ciljem utvrđivanja mogućih statistički značajnih razlika u stavovima učenika. Kvantitativni podatci obrađeni su računalnim programom SPSS.

3.4. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Na početku upitnika učenici su naveli najviši stupanj obrazovanja svojih roditelja (Tablica 3.).

Tablica 3. *Najviši stupanj obrazovanja majke i oca*

Varijabla		Učenici			
		f	%	f	%
stupanj obrazovanja	osnovna škola	1	2,9	1	2,9
	srednja škola	10	28,5	11	31,4
	fakultet	22	62,9	16	45,7
	ne znam	2	5,7	7	20,0
	ukupno	35	100	35	100

Nešto manje od polovice učenika navelo je da je otac fakultetski obrazovan dok je za majku isto navelo nešto manje od dvije trećine učenika (Tablica 3.). Svaki peti učenik je naveo da ne zna najvišu razinu očeva obrazovanja.

Posljednje pitanje u prvom dijelu upitnika odnosilo se na posjete različitim kulturnim ustanovama i događanjima u društvu roditelja (Tablica 4.).

Tablica 4. *Posjeti s roditeljima*

Varijabla		Učenici	
		f	%
ustanove/događanja	galerije	2	5,7
	muzeji	9	25,7
	izložbe	4	11,4
	ništa	20	57,1
	ukupno	35	100

Kao što se može vidjeti iz Tablice 4., četvrtina učenika s roditeljima posjećuje muzeje, tek svaki dvadeseti učenik galerije, svaki deseti izložbe, a više od polovice njih ništa od navedenog. U drugom dijelu upitnika učenici su putem Likertove skale iskazali svoje stavove o predmetu Likovna kultura. Njihovo zadovoljstvo mjereno je instrumentom koji se sastojao od devet tvrdnji. Rezultati su vidljivi u Tablici 5.

Tablica 5. *Zadovoljstvo predmetom*

Varijabla	N	M	SD
Volim nastavu Likovne kulture.	35	4,40	0,81
Ne volim crtati.	35	2,31	1,28
Na satu Likovne kulture brojim minute do odmora.	35	2,29	1,36
Ne volim nastavu Likovne kulture jer ne možemo birati temu ili materijale.	35	2,31	1,18
Nastava Likovne kulture je ugodna jer mogu birati kako ili što nacrtati.	35	3,71	1,07
Dosadno mi je na satovima Likovne kulture.	35	2,31	1,43
Za mene je umjetnost opuštajuća.	35	3,49	1,25
Ne uživam u umjetnosti jer se uprljam.	35	2,26	1,20
Volim crtati u školi.	35	4,00	1,11

Kao što se vidi u Tablici 5., učenici su se prosječno donekle složili s tvrdnjom da vole crtati u školi, a u još značajnijoj mjeri s tvrdnjom da vole nastavu Likovne kulture. Isto tako,

uglavnom su se složili s tvrdnjama da je nastava ugodna i da ih umjetnost opušta. Ujedno, prosječno se uglavnom nisu složili s tvrdnjama da ne vole crtati, da ne uživaju u umjetnosti i da im je dosadno na nastavi Likovne kulture. Prema ovim rezultatima možemo zaključiti da učenici, sveukupno gledajući, imaju pozitivan stav prema nastavi Likovne kulture. Slične rezultate dobili su Kuščević, Brajčić i Mišurac Zorica (2009) gdje više od polovice učenika osmog razreda u Splitsko-dalmatinskoj županiji voli ili jako voli nastavu Likovne kulture, kao i u istraživanju Matijevića, Drljače i Topolovčana (2016) gdje su svi učenici pozitivno ocijenili nastavu Likovne kulture.

Sljedeći instrument mjerio je samopouzdanje učenika u nastavi Likovne kulture. Rezultati su vidljivi u Tablici 6.

Tablica 6. *Samopouzdanje*

Varijabla	N	M	SD
Često mogu nacrtati ono što učitelj/ica želi.	35	4,31	0,95
Volim sudjelovati na likovnim natjecanjima.	35	3,26	1,54
Dobar sam u pažljivom i detaljnom radu na satovima Likovne kulture.	35	3,86	1,09
Obično sam zadovoljan/zadovoljna svojim slikama.	35	3,77	1,20
Umjetnost je teška jer morate biti vrlo oprezni i paziti na detalje.	35	3,23	1,17
Lako mogu izraziti svoje ideje, misli i osjećaje slikama.	35	3,60	1,24
Umjetnost mi je teška jer se stvarno moram koncentrirati.	35	2,31	1,11
Nastava Likovne kulture je teška.	35	1,89	1,18

Učenici su se prosječno uglavnom složili s tvrdnjama da mogu nacrtati ono što učitelj očekuje od njih, da su pažljivi u svom radu, da su zadovoljni svojim slikama i da lako izraze osjećaje slikajući. Prosječno su iskazali neutralno mišljenje o tome da vole sudjelovati na likovnim natjecanjima i da je umjetnost teška jer se mora paziti na detalje. Uglavnom se nisu složili s tvrdnjama da im je umjetnost teška jer zahtijeva koncentraciju i da je nastava Likovne kulture općenito teška (Tablica 6.). Možemo zaključiti da učenici nastavu Likovne kulture ne smatraju zahtjevnom te da vole sudjelovati u zadacima na nastavi, no ne iskazuju interes za natjecanja. To nam može implicirati da su učenici zadovoljni svojim likovnim izričajem i da nastavu Likovne kulture smatraju opuštenijom od likovnih natjecanja.

Sljedeći instrument mjerio je stavove učenika o korisnosti predmeta (Tablica 7.).

Tablica 7. Stav o korisnosti predmeta

Varijabla	N	M	SD
Nastava Likovne kulture je korisna jer učim koristiti različite materijale.	35	3,97	1,01
Predmet Likovna kultura je koristan jer kad odrastemo može nam biti hobi.	35	3,63	1,14
Ono što naučimo na satovima Likovne kulture nije korisno u svakodnevnom životu.	35	2,66	1,19
Umjetnost mi neće biti od velike koristi kad odrastem.	35	2,94	1,47
Umjetnost mi ne nudi nikakvo znanje.	35	2,60	1,22
Znati crtati nije važno.	35	2,51	1,12
Većina umjetnosti kojom se bavim u školi za mene je gubljenje vremena.	35	2,26	1,12
Umjetnost je korisna jer mogu upotrijebiti maštu.	35	4,17	0,95
Za mene je umjetnost korisna jer učim crtati.	35	3,80	1,16
Predmet Likovna kultura je koristan jer učim kako izraziti svoje osjećaje.	35	3,54	1,29

Kao što se može vidjeti iz Tablice 7., učenici su se prosječno uglavnom složili s tvrdnjama da je nastava Likovne kulture korisna jer uče koristiti različite materijale, upotrijebiti maštu, iskazati osjećaje i jer uče crtati, kao i da je predmet koristan jer im jednoga dana može biti životni hobi. Iskazali su prosječno neutralno mišljenje o tvrdnjama da im naučeno nije korisno u svakodnevnom životu, da im neće biti korisno kada odrastu, da crtati nije važno i da im umjetnost ne nudi znanje. Uglavnom se nisu složili s tvrdnjom da je učenje o umjetnosti gubitak vremena. Na osnovi ovih rezultata možemo pretpostaviti da učenici shvaćaju važnost likovnog izražavanja, no nisu u potpunosti sigurni kako će im te vještine služiti u budućnosti. Ovi se rezultati mogu usporediti s istraživanjem Kušćević, Dobrote i Burazer (2010) čiji su rezultati pokazali kako učenici predmet Likovnu kulturu smatraju srednje važnim u svom odgoju i obrazovanju. Ovakvo mišljenje autorice tumače nedovoljno posvećenom odgovarajućom pažnjom predmetu Likovna kultura, smanjivanjem satnice, nedovoljnim vrednovanjem odgojno-obrazovnih ciljeva predmeta te zanemarivanjem učenja i odgajanja na sadržajima likovne umjetnosti.

U nastavku upitnika učenici su odgovarajući na tvrdnje iskazali stav o podršci učiteljice u nastavi Likovne kulture (Tablica 8.).

Tablica 8. *Stav o podršci učiteljice*

Varijabla	N	M	SD
Čini mi se da učitelj/ica nema vremena posvetiti pažnju samo meni.	35	2,14	1,35
Učitelj/ica se trudi pomoći mi da radim što bolje mogu.	35	4,51	0,58
Učitelj/ica nudi puno prijedloga i ideja.	35	4,66	0,68
Učitelj/ica mi pomaže kada imam poteškoća.	35	4,51	0,78
Učitelj/ica pažljivo sluša što imamo za reći.	35	4,46	0,78
Učitelj/ica dobro objašnjava nastavnu temu i postupak.	35	4,71	0,62
Učitelj/ica ponekad povezuje teme iz Likovne kulture s drugim predmetima.	35	4,03	1,04

Učenici su se prosječno u potpunosti složili da se učiteljica trudi pomoći, da nudi prijedloge i ideje, da pomaže ako naiđu na poteškoće, da dobro objašnjava i sluša kada imaju nešto za reći (Tablica 8.). Uglavnom su se složili s tvrdnjom da učiteljica povezuje teme s drugim predmetima. Također, uglavnom se nisu složili s tvrdnjom da učiteljica nema vremena posvetiti pažnju samo jednom učeniku. Ovi rezultati govore da učenici imaju podršku učiteljice u nastavi, što se zasigurno odražava i na njihove stavove o zadovoljstvu predmetom iskazane u Tablici 5. Posljednji instrument upitnika mjerio je stav učenika o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura. Rezultati su vidljivi u Tablici 9.

Tablica 9. *Stav o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu*

Varijabla	N	M	SD
Na nastavi Likovne kulture sam se upoznao/la s mnogim umjetničkim djelima.	35	4,29	0,75
Kada gledam umjetničko djelo, zanima me kako je ono nastalo.	35	3,51	1,22
Zanimljivo mi je učiti o povijesti umjetnosti.	35	2,83	1,36
Zanimljivo mi je kada učitelj/ica priča o umjetničkim djelima.	35	3,60	1,33
Umjetničko djelo mi se više sviđa nakon što ga učitelj/ica opiše i objasni.	35	3,91	1,09
Više volim gledati umjetnička djela na društvenim mrežama više nego ona na nastavi.	35	3,17	1,10
Posjećujemo muzeje i galerije sa školom.	35	2,63	1,35
Zanimljivo mi je posjećivati muzeje i galerije.	35	3,34	1,51
Mislim da bismo sa školom trebali češće posjećivati muzeje i galerije.	35	3,94	1,37
Volio/voljela bih da škola organizira radionice s umjetnicima.	35	3,60	1,58
Htio/htjela bih sudjelovati na radionicama u muzeju ili galeriji.	35	2,97	1,52
Na satovima Likovne kulture ponekad učimo i o umjetnicima iz našeg grada.	35	3,06	1,11

U Tablici 9. može se vidjeti kako su se učenici prosječno uglavnom složili s tvrdnjama da se na satu Likovne kulture upoznaju s brojnim umjetničkim djelima, da im se djela više sviđaju nakon što ih učiteljica objasni i da im je zanimljivo kada učiteljica priča o njima. Slično slaganje iskazali su i s tvrdnjama da bi sa školom trebali češće posjećivati galerije i muzeje, da bi voljeli da škola češće organizira radionice s umjetnicima kao i da ih zanima kako je neko djelo nastalo. Prosječno neutralno mišljenje iskazali su o tvrdnjama da im je zanimljivo posjećivati muzeje i galerije i da bi htjeli sudjelovati u radionicama u muzeju/galeriji, da im je zanimljivo učiti o povijesti umjetnosti te da sa školom posjećuju navedene ustanove. Također, isto mišljenje iskazali su i o tvrdnji da na nastavi upoznaju umjetnike iz svoga grada. Iako učenici imaju neutralno mišljenje o posjećivanju muzeja i galerija te sudjelovanju na radionicama, ipak smatraju da bi ih škola trebala češće organizirati. Učenici uočavaju da im je zanimljivo kada učiteljica umjetničko djelo stavlja u određeni društveni, povijesni i kulturni kontekst. Razlog tomu može biti da učenici umjetnička djela na taj način povezuju s vlastitim iskustvima i prethodnim znanjima, što potvrđuje odrednice domene *Umjetnost u kontekstu* u predmetnom kurikulumu.

S ciljem odgovora na istraživačko pitanje IP1 koje je glasilo *Kakvi su stavovi učenika viših razreda o nastavi Likovna kultura?* možemo zaključiti kako učenici, sveukupno gledajući, imaju pozitivan stav prema nastavi Likovne kulture, osjećaju se ugodno, vole se likovno izražavati, no nisu previše zainteresirani za natjecanja iz toga područja, već nastavu Likovne kulture smatraju predmetom u kojem se mogu opustiti. Utjecaj na ovakav stav učenika može se očitovati i u podršci učiteljice za koju u potpunosti smatraju da im pomaže u zadacima i usmjerava ih. Učenici također smatraju da u okviru nastave Likovne kulture trebaju više posjećivati muzeje i galerije i da bi voljeli sudjelovati na radionicama, no neutralne stavove pokazuju o dosadašnjim posjetima i radionicama te o učenju o povijesti umjetnosti. Ovakvi stavovi mogu poslužiti kao poziv za bolju organizaciju muzejskih pedagoga ili suradnju učitelja s muzejom ili galerijom kako bi se sadržaj podučavanja prilagodio interesima učenika. To potvrđuju i odgovori učenika koji se na nastavi upoznaju s brojnim umjetničkim djelima te im se sviđa kada im učiteljica ta djela objasni i priča o njima, odnosno, kada ih stavlja u određeni kulturni, povijesni i društveni kontekst.

Nakon provedenog Mann-Whitneyevog testa, pokazalo se kako nije utvrđena statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na spol u odnosu niti na jednu od 41 ispitane varijable. Ovaj je rezultat u skladu s rezultatima nekih drugih istraživanja (Matijević, Drljača i

Topolovčan, 2016; Kušćević, Brajčić i Mišurac Zorica, 2009), ali je u suprotnosti s rezultatima istraživanja Kušćević, Dobrote i Burazer (2010) gdje je utvrđeno da djevojčice imaju pozitivnije stavove prema predmetu Likovna kultura. S obzirom na dobivene rezultate, hipoteza H1a *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na spol* je prihvaćena.

S ciljem provjere hipoteze H1b *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razred koji pohađaju* uspoređeni su dobiveni podaci (Tablica 10).

Tablica 10. *Razlike u stavovima učenika s obzirom na razred dobivene Kruskal-Wallisovim testom*

Varijabla	Razred peti (N=12) sedmi (N=6) osmi (N=17)	Prosječni rang	Kruskal- Wallis H	df	p
Često mogu nacrtati ono što učitelj/ica želi.	peti	18,38	6,508	2	0,039*
	sedmi	9,75			
	osmi	20,65			
Lako mogu izraziti svoje ideje, misli i osjećaje slikama.	peti	25,42	10,683	2	0,005*
	sedmi	16,50			
	osmi	13,29			
Predmet Likovna kultura je koristan jer kad odrastemo može nam biti hobi.	peti	24,17	7,348	2	0,025*
	sedmi	16,58			
	osmi	14,15			
Umjetnost je korisna jer mogu upotrijebiti maštu.	peti	22,25	6,545	2	0,038*
	sedmi	21,50			
	osmi	13,76			
Za mene je umjetnost korisna jer učim crtati.	peti	24,63	9,360	2	0,009*
	sedmi	18,08			
	osmi	13,29			
Predmet Likovna kultura je koristan jer učim kako izraziti svoje osjećaje.	peti	24,08	8,494	2	0,014*
	sedmi	19,33			
	osmi	13,24			
Zanimljivo mi je kada učitelj/ica priča o umjetničkim djelima.	peti	23,42	6,055	2	0,048*
	sedmi	17,75			
	osmi	14,26			
Posjećujemo muzeje i galerije sa školom.	peti	24,04	7,043	2	0,030*
	sedmi	16,83			
	osmi	14,15			
Zanimljivo mi je posjećivati muzeje i galerije.	peti	25,50	10,849	2	0,004* *
	sedmi	15,67			
	osmi	13,53			

Mislim da bismo sa školom trebali češće posjećivati muzeje i galerije.	peti	23,29	6,184	2	0,045*
	sedmi	13,33			
	osmi	15,91			
Htio/htjela bih sudjelovati na radionicama u muzeju ili galeriji.	peti	24,75	8,305		0,016*
	sedmi	14,92			
	osmi	14,32			

$p < 0,05^*$

Razlike u stavovima s obzirom na razred utvrđene su kod 11 varijabli od njih 41 (Tablica 10.). Naime, učenici petog razreda prosječno iskazuju značajno veći stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama u odnosu na učenike sedmog i osmog razreda. Jedino kod tvrdnje da često mogu nacrtati što učiteljica želi, veći stupanj slaganja su iskazali učenici osmog razreda. Navedeno nam može ukazivati na opadanje motivacije za predmet Likovnu kulturu tijekom odrastanja učenika ili preusmjerenje pažnje sa sadržaja podučavanja na druge interese, poput upisa u srednju školu, što možemo vidjeti i u istraživanju Matijevića, Drljače i Topolovčana (2016).

S obzirom na navedene razlike, hipoteza H1b *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razred koji pohađaju* djelomično je prihvaćena.

Konačno, nakon provedenog Kruskal-Wallisovog testa, pokazalo se kako nije utvrđena statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razinu obrazovanja roditelja u odnosu ni na jednu ispitanu varijablu. Stoga je hipoteza H1c *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima učenika s obzirom na razinu roditeljskog obrazovanja*, prihvaćena.

4. ZAKLJUČAK

Za razumijevanje likovnog djela ključno je poznavanje društvenog, kulturnog i povijesnog konteksta njegovog nastanka. Ovakav pristup ističe važnost likovne umjetnosti u društvu kao i doprinos umjetnosti u osvješćivanju ključnih društvenih pitanja. Cilj ovog rada i istraživanja bio je doznati stavove učenika viših razreda osnovne škole o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura i nastavi Likovne kulture općenito, kao i utvrditi moguće statistički značajne razlike u stavovima učenika s obzirom na neke sociodemografske varijable. Rezultati su pokazali da učenici vole crtati i vole nastavu Likovne kulture. Na nastavi Likovne kulture osjećaju se ugodno i opušteno, zadovoljni su svojim radovima i lako izražavaju osjećaje slikajući, ali nisu previše zainteresirani za likovna natjecanja. Učenici shvaćaju da umjetnost nije gubitak vremena te da mogu upotrijebiti maštu i iskazivati osjećaje, a također smatraju da je predmet koristan jer im umjetnost jednog dana može biti hobi. Rezultati su također pokazali da učenici dobivaju potpunu potporu učiteljice u njihovom radu. Isto tako, potvrdili su da im se umjetnička djela više sviđaju kada im učiteljica priča o njima i objasni ih, da ih zanima kako je djelo nastalo te da sa školom žele posjećivati galerije i muzeje. Statistički značajne razlike u stavovima učenika utvrđene su kod nekoliko varijabli s obzirom na razred koji pohađaju. Naime, mlađi učenici iskazuju nešto pozitivnije stavove u odnosu na starije učenike. Razlike s obzirom na spol učenika i razinu obrazovanja roditelja nisu utvrđene.

Zaključno, učenici imaju pozitivan stav prema nastavi Likovne kulture, vole se likovno izražavati i pozitivno reagiraju na umjetnička djela stavljena u društveni, kulturni i povijesni kontekst jer na taj način lakše razumiju djelo. Mogu uočiti njegovu važnost, razlog nastanka te ga povezati s vlastitim iskustvima i prijašnjim znanjima. Rezultati ukazuju na važnost društvenog, kulturnog i povijesnog konteksta u nastavi Likovne kulture, kao i izravnog doticaja učenika s umjetničkim ostvarenjima. Učitelji bi, posebice u urbanim školama, trebali što je moguće češće, u suradnji s upravom škole i lokalnom zajednicom, omogućiti učenicima neposredan kontakt s umjetničkim djelima u kulturnim ustanovama i samim umjetnicima koliko je to moguće.

5. LITERATURA

- Adewumi, K. C. i Kunde, T. M. (2020). The Role and Importance of Context in Art. *University of Jos Fine and Applied Arts Journal (UJFAAJ)*, 1(2), 228-241.
Preuzeto s:
<https://irepos.unijos.edu.ng/jspui/bitstream/123456789/3106/1/Adewunmi%2C%20C.K..pdf>
- Al-Radaideh, B. N. (2012). The Contribution Of Art Museums To Art Education. *Journal of Social Sciences*, 8(4), 505-511. Preuzeto s:
<https://thescipub.com/pdf/jssp.2012.505.511.pdf>
- Brajčić, M. i Šućur, M. (2019). Učestalost upotrebe likovno-umjetničkog djela u nastavi likovne kulture. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 17(1), 59-74.
Preuzeto s: <https://doi.org/10.31192/np.17.1.4>
- Çelik, E. (2019). Culture and Art. Preuzeto s:
<https://www.researchgate.net/publication/336220768>
- Deines, S. (2011). Art in context. U: J. de Mul i R. van de Vall (ur.), *Gimme Shelter: Global Discourses in Aesthetics* (str. 23-40). Amsterdam: Dutch Aesthetic Federation and the International Association of Aesthetics.
- Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture: Curriculum, aesthetics, and the social life of art*. New York, NY; National Art Education Association, Reston, VA: Teachers College Press.
- Garber, E. (1995). Teaching Art in the Context of Culture: A Study in the Borderlands. *Studies in Art Education*, 36(4), 218-232. Preuzeto s: <https://www.jstor.org/stable/1320936>
- Grgurić, N. i Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
- Kuščević, D. (2016). Likovno-umjetnička djela u nastavi Likovne kulture. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 6-7, 43-54. Preuzeto s:
<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=841922>
- Kuščević, D., Brajčić, M. i Mišurac Zorica, I. (2009). Stavovi učenika osmih razreda osnovne škole o nastavnom predmetu likovna kultura. *Školski vjesnik*, 58(2), 189-198.
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/82595>
- Kuščević, D., Dobrota, S. i Burazer, M. (2010). Stavovi učenika četvrtih razreda osnovne škole o likovnoj kulturi i ocjenjivanju u nastavnom predmetu likovna kultura. *Godišnjak*

Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke, 3, 215-227. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/clanak/173823>

- Matijević, M., Drljača, M. i Topolovčan, T. (2016). Učenička evaluacija nastave likovne kulture. *Život i škola*, 62(1), 179-192. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/165130>
- Matijević, M., i Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga, Učiteljski fakultet u Zagrebu.
- Milanović, N. i Maksimović, J. (2021). Primena radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja. *Pedagoška stvarnost*, 67(1), 41-51. Preuzeto s: <https://pedagoskastvarnost.ff.uns.ac.rs/index.php/ps/article/view/108>
- Misco, T. i Patterson, N. C. (2009). An Old Fad of Great Promise: Reverse Chronology History Teaching in Social Studies Classes. *The Journal of Social Studies Research*, 33(1), 71-90. Preuzeto s: <https://www.bgsu.edu/content/dam/BGSU/education/teaching-and-learning/gear-up/documents/an-old-fad-of-great-promise.pdf>
- Muzej likovnih umjetnosti. Osijek. Preuzeto s: <https://www.mlu.hr/index.php/edukacija>
- Muzej suvremene umjetnosti. Zagreb. Preuzeto s: <http://www.msu.hr/stranice/programi-za-grupe/92.html>
- MZO (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
- Pejić, P., Tuhtan-Maras, T. i Arrigoni, J. (2007). Suvremeni pristupi poticanju dječje darovitosti s kreativnim radionicama. *Magistra Iadertina*, 2(1), 133-149. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/21164>
- Pintarić, K. (2022). *Kreativne radionice kao oblik edukacije u muzejskim*. Završni rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri:3233>
- Premuž Đipalo, V. (2020). Učenje u muzeju. *Ethnologica Dalmatica*, 27, 95-102. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/243351>
- Skender, L. (2020). *Suvremeni pristupi nastavi Likovne umjetnosti*. Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Škarić, M. (2017). Muzejska pedagogija u službi raznovrsnih inteligencija. U: *Zbornik radova 8. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem – Relacije i korelacije* (str. 15-26). Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo. Preuzeto s: <https://hrmud.hr/wp-content/uploads/2017/05/Zbornik-8.-skupa.pdf>

6. PRILOZI

ANKETNI UPITNIK

Dragi učenici,
moje ime je Gabriela i studentica sam diplomskog studija Likovne kulture na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Ovo je anketa koju provodim u okviru diplomskog rada na temu „Stavovi učenika viših razreda o društvenom, kulturnom i povijesnom kontekstu u okviru predmeta Likovna kultura“. Molim vas za suradnju. Anketa je u potpunosti anonimna. Hvala!

PRVI DIO UPITNIKA

1. Spol:

- a) ženski
- b) muški

2. U školi sam trenutno učenik/učenica:

- a) petog razreda
- b) šestog razreda
- c) sedmog razreda
- d) osmog razreda

3. Najviša razina obrazovanja moje majke je:

- a) osnovna škola
- b) srednja škola
- c) fakultet
- d) ne znam

4. Najviša razina obrazovanja mog oca je:

- a) osnovna škola
- b) srednja škola
- c) fakultet
- d) ne znam

5. S roditeljima posjećujem: (možeš zaokružiti više odgovora)

- a) likovne galerije
- b) muzeje
- c) različite izložbe
- d) nešto drugo: .....
- e) ništa od navedenog

DRUGI DIO UPITNIKA (zaokruži u kojem se stupnju slažeš sa svakom od dolje navedenih tvrdnji)

5 = u potpunosti se slažem

4 = donekle se slažem

3 = niti se slažem, niti se ne slažem

2 = donekle se ne slažem

1 = uopće se ne slažem

1. Volim nastavu Likovne kulture.	1	2	3	4	5
2. Ne volim crtati.	1	2	3	4	5
3. Nastava Likovne kulture je korisna jer učim koristiti različite materijale.	1	2	3	4	5
4. Na satu Likovne kulture brojim minute do odmora.	1	2	3	4	5

5. Predmet Likovna kultura je koristan jer kad odrastemo može nam biti hobi.	1	2	3	4	5
6. Često mogu nacrtati ono što učitelj/ica želi.	1	2	3	4	5
7. Ne volim nastavu Likovne kulture jer ne možemo birati temu ili materijale.	1	2	3	4	5
8. Ono što naučimo na satovima Likovne kulture nije korisno u svakodnevnom životu.	1	2	3	4	5
9. Nastava Likovne kulture je ugodna jer mogu birati kako ili što nacrtati.	1	2	3	4	5
10. Volim sudjelovati na likovnim natjecanjima.	1	2	3	4	5
11. Umjetnost mi neće biti od velike koristi kad odrastem.	1	2	3	4	5
12. Dosadno mi je na satovima Likovne kulture.	1	2	3	4	5
13. Dobar sam u pažljivom i detaljnom radu na satovima Likovne kulture.	1	2	3	4	5
14. Za mene je umjetnost opuštajuća.	1	2	3	4	5
15. Umjetnost mi ne nudi nikakvo znanje.	1	2	3	4	5
16. Obično sam zadovoljan/zadovoljna svojim slikama.	1	2	3	4	5
17. Znati crtati nije važno.	1	2	3	4	5
18. Većina umjetnosti kojom se bavim u školi za mene je gubljenje vremena.	1	2	3	4	5
19. Umjetnost je teška jer morate biti vrlo oprezni i paziti na detalje.	1	2	3	4	5
20. Umjetnost je korisna jer mogu upotrijebiti maštu.	1	2	3	4	5
21. Lako mogu izraziti svoje ideje, misli i osjećaje slikama.	1	2	3	4	5
22. Ne uživam u umjetnosti jer se uprljam.	1	2	3	4	5
23. Za mene je umjetnost korisna jer učim crtati.	1	2	3	4	5
24. Umjetnost mi je teška jer se stvarno moram koncentrirati.	1	2	3	4	5
25. Volim crtati u školi.	1	2	3	4	5
26. Predmet Likovna kultura je koristan jer učim kako izraziti svoje osjećaje.	1	2	3	4	5
27. Čini mi se da učitelj/ica nema vremena posvetiti pažnju samo meni.	1	2	3	4	5
28. Učitelj/ica se trudi pomoći mi da radim što bolje mogu.	1	2	3	4	5
29. Učitelj/ica nudi puno prijedloga i ideja.	1	2	3	4	5
30. Učitelj/ica mi pomaže kada imam poteškoća.	1	2	3	4	5
31. Nastava Likovne kulture je teška.	1	2	3	4	5
32. Učitelj/ica pažljivo sluša što imamo za reći.	1	2	3	4	5
33. Učitelj/ica dobro objašnjava nastavnu temu i postupak.	1	2	3	4	5
34. Učitelj/ica ponekad povezuje teme iz Likovne kulture s drugim predmetima.	1	2	3	4	5
35. Na nastavi Likovne kulture sam se upoznao/la s mnogim umjetničkim djelima.	1	2	3	4	5
36. Kada gledam umjetničko djelo, zanima me kako je ono nastalo.	1	2	3	4	5
37. Zanimljivo mi je učiti o povijesti umjetnosti.	1	2	3	4	5
38. Zanimljivo mi je kada učitelj/ica priča o umjetničkim djelima.	1	2	3	4	5
39. Umjetnička djela iz prošlosti mi nisu zanimljiva.	1	2	3	4	5
40. Umjetničko djelo mi se više sviđa nakon što ga učitelj/ica opiše i objasni.	1	2	3	4	5
41. Više volim gledati umjetnička djela na društvenim mrežama više nego ona na nastavi.	1	2	3	4	5
42. Posjećujemo muzeje i galerije sa školom.	1	2	3	4	5
43. Zanimljivo mi je posjećivati muzeje i galerije.	1	2	3	4	5
44. Mislim da bismo sa školom trebali češće posjećivati muzeje i galerije.	1	2	3	4	5
45. Volio/voljela bih da škola organizira radionice s umjetnicima.	1	2	3	4	5
46. Htio/htjela bih sudjelovati na radionicama u muzeju ili galeriji.	1	2	3	4	5
47. Odlazak u muzej ili galeriju je dosadan.	1	2	3	4	5
48. Na satovima Likovne kulture ponekad učimo i o umjetnicima iz našeg grada.	1	2	3	4	5
49. Ne volim sudjelovati na likovnim radionicama.	1	2	3	4	5